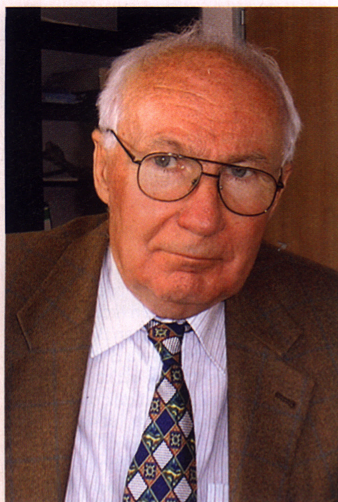

Siedmy rámcový program Európskej únie (7RP), ktorý poskytuje rámec na financovanie vedy a výskumu na európskej úrovni na obdobie 2007 – 2013, je od začiatku roka realitou. Na jeho základe Európska komisia zverejnila prvé výzvy na podávanie návrhov projektov 7RP. Viac ho priblíži pracovník *Agentúry na podporu výskumu a vývoja* Doc. Ing. Peter Ondrejček, DrSc.

■ **Prečo vznikli Rámcové programy Európskej únie?**

■ Rámcové programy pre výskum, technický rozvoj a demonštračné aktivity sú nástrojom EÚ na realizáciu jej vedecko-technickej politiky. EÚ určí pre každý Rámcový program priority jednotlivých špecifických programov a aktivít a zároveň finančné prostriedky, potrebné na dosiahnutie stanovených cieľov. Hlavnou politickou prioritou Rámcových programov je prispieť k vytváraniu európskeho výskumného priestoru, v rámci ktorého pôjde najmä o posilnenie vedeckej a technologickej základne priemyslu a zvýšenie jeho medzinárodnej konkurencieschopnosti.

■ **Ako je to s financovaním 7. rámcového programu?**

■ Rozpočet každého Rámcového programu sa skladá z príspevkov všetkých členských a asociovaných krajín. Výška príspevku sa vypočíta z HDP každej krajiny. O tieto finančné prostriedky sa členské a asociované krajiny uchádzajú v súťaži prostredníctvom grantov za projekty, ktoré sa schválili

Šanca na aktivizáciu vedy

■ Hovoríme s Doc. Ing. Petrom Ondrejčekom, DrSc., pracovníkom Agentúry na podporu výskumu a vývoja

na financovanie. Niektoré krajiny môžu teda získať viac ako vložili, iné naopak menej. Neexistujú žiadne národné limity na čerpanie finančných prostriedkov. Rozpočet Rámcových programov stále stúpa. V 5RP (1998 – 2002) bolo k dispozícii 12,5 miliardy euro, v 6RP (2002 – 2006) 17,5 mld. Euro a v 7RP (2007 – 2013) 54,4 mld. euro. V 7RP nastal nárast rozpočtu v porovnaní so 6RP v cenách z roku 2004 o 41 %.

■ **Z čoho sa skladá 7RP?**

■ Siedmy rámcový program sa skladá zo štyroch špecifických programov plus program Euratom a program Spojených výskumných centier.

Prvý zo špecifických programov sa nazýva SPOLUPRÁCA. Ide o spoluprácu vo výskume a vývoji prostredníctvom kooperatívnych výskumných projektov, na ktorých musia spolupracovať organizácie z viacerých krajín. Program Spolupráca má 10 nasledovných tematických priorít: zdravie, poľnohospodárstvo a biotechnológie, informačné a komunikačné technológie, nanovedy, nanotechnológie, materiály a nové výrobné technológie, energia, životné prostredie, doprava, sociálno-ekonomické a humanitné vedy, vesmír, bezpečnosť. Každá z týchto priorít sa ešte člení na mnohé ďalšie časti, ktoré nielenže presne vysvetľujú ich obsah, ale slúžia ako dorozumievací jazyk pri vzájomnej komunikácii, napríklad pri hľadaní partnerov do medzinárodných výskumných tímov.

Druhý špecifický program má názov NÁPADY. Ide o bádatelský výskum na hraniciach súčasného poznania vo všetkých oblastiach vedy a techniky. Návrhy projektov nie sú obmedzené žiadnymi odbornými prioritami ani inými usmerneniami. Jediné kritérium pri posudzovaní projektov bude výnimčnosť vedeckého nápadu.

Tretí špecifický program sa volá LUDIA. Zameriava sa na školenie výskumníkov a dlhodobý tréning a rozvoj vedeckej kariéry.

Štvrtý špecifický program má názov KAPACITY a skladá sa z viac-menej samostatných častí, ktoré sa venujú podpore výskumných infraštruktúr, výskumu pre malé a stredné podniky, rozvoju znalostných regiónov, podpore výskumného potenciálu

zaostalejších regiónov, vede v spoločnosti, ako aj podpore prípravy koherentných stratégií rozvoje výskumu na regionálnej národnej a celoeurópskej úrovni.

Osobitnú časť tvorí program EURATOM. Skladá sa z výskumu energie termojadrovej syntézy a problematiky štiepenia jadra a radiačnej ochrany.

■ **Ktoré najdôležitejšie pravidlá účasti na projektoch 7RP by ste vyzdvihli?**

■ Vysvetliť všeobecné pravidlá účasti je dosť náročné, pretože sa líšia v závislosti od špecifického programu, od typu projektu ako aj charakteru pracoviska účastníka. Preto aspoň veľmi zjednodušene uvediem niekoľko z nich.

V prípade kooperatívnych projektov v programe Spolupráca, členmi výskumného konzorcia musia byť organizácie z viacerých členských a asociovaných krajín. Riešená problematika musí vychádzať z prísne stanovených priorít, pričom predmetom výskumu musí byť problém, ktorého riešenie prinesie informácie súčasnému poznaniu v EÚ. Riešenie podnikových, regionálnych ani národných problémov tu nemá miesto. Ďalšie významné pravidlo je spolufinancovanie riešeného projektu. Pre túto skupinu projektov Európska komisia (EK) financuje formou grantu len 75 % nákladov, ak ide o neziskové výskumné organizácie, stredné a vysoké školy, verejné organizácie, ale aj malé a stredné podniky. Zvyšných 25 % si každý účastník musí uhradiť z vlastných zdrojov, alebo projekt dofinancuje príslušný rezort. Na tento účel sa pripúšťa aj využitie štrukturálnych fondov. Pre ziskové výskumné organizácie hradí EK len 50 % oprávnených nákladov. Vo všetkých prípadoch náklady na riadenie konzorcia uhradí EK vo výške 100 %.

V podporných a koordinačných projektoch je situácia iná. Nejde o typické výskumné projekty, ale o projekty, ktoré riešia rôzne problémy definované v špecifických programoch Spolupráca a Kapacity. Riešiteľské konzorcium musí mať opäť medzinárodný rozmer, ale EK hradí všetkým účastníkom 100 % oprávnených nákladov.

Špecifické podmienky sú v programe LUDIA, kde platia zvláštne pravidlá pri získava-

ní rôznych druhov štipendií. Osobitné pravidlá sú aj pre výskum určený pre malé a stredné podniky, ako aj rôzne asociácie a priemyselné zväzy. Skoro úplná voľnosť je v príprave projektov v špecifických programoch Nápady a Ľudia, kde EK uhradí všetky schválené náklady.

■ Aké základné kroky treba urobiť pri príprave výskumného projektu?

■ Prvým krokom je sledovať výzvy EK, ktoré žiadajú všetky členské a asociované krajiny pripraviť návrh projektov podľa predpísaných pravidiel. Predstavujú prvú orientáciu v procese prípravy návrhu projektu. Stanovujú termín odovzdania projektu, tematické oblasti, v ktorých je možné podať projekt, ale aj typy projektov, ktoré sa môžu pre danú tematickú oblasť použiť. Súčasťou výzvy je aj údaj o minimálnom počte účastníkov konzorcia a celková výška nákladov pre danú tému.

Keďže charakteristika odbornej témy je vo výzve veľmi stručná, v druhom kroku sa treba zoznámiť s Pracovným programom. V ňom sa nachádzajú všetky podrobnosti o tematickom zameraní jednotlivých výziev. Po prečítaní príslušných častí pracovného programu by malo byť potenciálnemu účastníkovi 7RP jasné, akým smerom môže výskumník svoj projekt koncipovať. Veľmi dôležitý je fakt, že odborné zameranie projektu treba vždy odvíjať od formulácií z Pracovného programu, a nikdy nie naopak. Kto najskôr naformuloval vlastnú odbornú predstavu projektu a až potom hľadá v Pracovnom programe príslušnú tematiku, nemôže očakávať pozitívne hodnotenie projektu.

Tretím krokom je rozhodnutie, či vypracovať vlastný projekt, zostaviť celé konzorcium a byť jeho koordinátorom, alebo sa pripojiť ako člen konzorcia k inému koordinátorovi v zahraničí.

Ako vyplýva z predchádzajúceho, pripraviť návrh projektu je veľmi zložitá, pretože vyžaduje nielen vysoké odborné znalosti v danom odbore, ale predovšetkým dostatok vhodných partnerov, najmä v členských krajinách EÚ. Partnerov nezískate, ak výskumné pracovisko nemá dostatočné renomé a povesť spoľahlivého spolupracovníka.

Lahšie riešenie je samozrejme pripojiť sa k niekomu, kto projekt pripraví, a byť zodpovedný len za svoju parciálnu časť riešenia projektu. Nastáva však problém, ako zistiť kto v EÚ pripravuje projekt vhodného zamerania. Aj v tomto variante dostať sa do konzorcia je jednoduchšie, keď je záujemca o spoluúčasť v projekte koordinátorovi známy ako spoľahlivý partner s vysokou odbornou erudiáciou. V oboch prípadoch sa odporúča potrebné technické vybavenie pracoviska a rečové znalosti.

Posledný krok pred písaním projektu alebo hľadaním vhodného koordinátora v inej krajine je preštudovanie Návodu pre účastníka, ktorý dá odpoveď na otázku, ako napísať projekt (alebo jeho časť) a ako ho odoslať Európskej komisii.

■ Čo môže výskum a výskumník očakávať od 7RP?

■ Pozitív je mnoho. Aj keď najčastejšie sa spomínajú finančné prostriedky, rovnako dôležité sú aj iné prínosy. K nim patrí výmena vedomostí a skúseností s možnosťou medzinárodného porovnania. Výmena výskumníkov s novými možnosťami vedeckej kariéry. Nové skúsenosti s prácou v medzinárodnom a multidisciplinárnom prostredí. Podpora rozvoja najlepších myšlienok a ľudí v hraničnom výskume. Podpora individuálnych tímov, zvýšenie výkonnosti prostredníctvom celoeurópskej súťaže. A nie na poslednom mieste zvýšenie vedeckej prestíže pracoviska aj jednotlivcov.

■ Čo môže očakávať od 7RP realizačná sféra?

■ Často sa zabúda, že rovnocenným a neodmysliteľným účastníkom Rámcových programov sa stal priemysel, poľnohospodárstvo, zdravotníctvo. Malé a stredné podniky sú vysoko preferovanou zložkou účastníkov RP, lebo tvoria významný prvok pri zavádzaní inovácií a zvyšovaní zamestnanosti. 7RP prináša pre realizačnú sféru prístup k novým výsledkom, ktoré vytvárajú novú bázu poznatkov a technológií. Ďalej prináša nové kontakty, užitočné na nadviazanie obchodných vzťahov. Rozšírenie finančnej pomoci pre výskumné aktivity a následnú inováciu výrobkov, procesov a služieb. Zníženie komerčného rizika pri náročných inovačných projektoch. Nové medzinárodné kontakty s výskumnými organizáciami.

■ Aká bola účasť slovenských subjektov v predchádzajúcom Piatom a Šiestom rámcovom programe?

■ Slovensko sa zúčastnilo 5RP ako asociovaná krajina, ale s plnými právami a povinnosťami. Do 6RP sme vstúpili ako členská krajina EÚ. Na hodnotenie je dostatok výsledkov i skúseností, ktoré by sa mali využiť v 7RP. Konečné výsledky 6RP ešte nie sú známe, ale už dnes môžeme konštatovať, že 6RP oproti 5RP priniesol najmä značné zvýšenie počtu podaných projektov (1700) so slovenskou účasťou, približne rovnaký počet schválených projektov so slovenskou účasťou (290), skoro rovnaké získané prostriedky, ktoré SR dostane za schválené projekty formou grantov, čo je necelých 25,5 milióna eur, 40 účasť vo veľkých integrovaných projektoch a 20 účasť v sieťach excelentnosti, ktoré jednoznačne svedčia o vysokej kvalite mnohých našich výskumných pracovísk.

Tieto čísla by mohli viesť ku spokojnosti. Podrobnejší pohľad na štruktúru účasti nás

však vyvedie z omylu. Slovensko získalo výrazne menej, ako do spoločného rozpočtu vložilo.

Ak budeme merať efektívnosť nášho výskumu podielom získaných finančných prostriedkov na jedného pracovníka vo výskume, sme medzi 25 krajinami EÚ na poslednom mieste. V tomto ukazovateli je účasť ústavov SAV najlepšia. Napriek výraznému zlepšeniu oproti 5RP stále zaostávajú univerzity a rezortný výskum zaznamenal značný prepád. Účasť veľkých priemyselných podnikov je skôr symbolická, nízka je aj účasť výrobné orientovaných, inovatívnych malých a stredných podnikov. Výsledkom je, že náš výskum síce významne pomáha tvoriť nové poznatky, tie sa však budú realizovať v iných krajinách.

Účastníci 5RP aj 6RP sa sústreďujú do menšieho množstva tých najlepších pracovísk, ktoré sa zúčastňujú na väčšom počte projektov. V 6RP najlepších 28 organizácií, ktoré sa zúčastňujú na viac ako 3 projektoch a tvoria 8,6 % z celkového počtu, sa podieľajú na riešení 57,5 % schválených projektov so slovenskou účasťou. (Údaje sú získané zo zdrojov EK, podľa počtu podpísaných kontraktov do septembra 2006).

■ Čo treba urobiť, aby sme v 7RP obstáli lepšie?

■ Pretože ústavy SAV si udržiavajú relatívne vysoký štandard, treba sa zamerať na zvýšenie účasti univerzít, rezortného výskumu a priemyslu, hlavne malých a stredných podnikov. Práca podporných štruktúr (NCP a na nich nadväzujúcich osôb) by sa mala zamerať najmä na tie inštitúcie, ktoré sa doteraz do Rámcových programov zapojili len okrajovo, alebo sa vôbec nezapojili. Pomoc orientovať nielen na šírenie osvetu, ale najmä na hľadanie partnerov a písanie projektov. Ďalej treba zvýšiť motiváciu jednotlivcov a výskumných pracovísk vysokých škôl. Zaradiť medzi kritériá pre akreditáciu škôl účasť v projektoch mnohostrannej medzinárodnej vedeckotechnickej spolupráce. Špecifickú pomoc treba venovať rezortnému výskumu, priemyslu a malým i stredným podnikom najmä pri písaní projektov vrátane refundácie nákladov za ich prípravu a poskytovanie pomoci pri hľadaní vhodných partnerov. Všetkým riešiteľom výskumných projektov poskytnúť finančnú pomoc na dofinancovanie časti nákladov, vrátane úhrady za DPH pri investíciách a nákupe spotrebného materiálu potrebného na experimenty.

■ Pripravil MARIÁN BABIC

Quark svojím projektom Patria, podporeným Agentúrou na podporu výskumu a vývoja si dal za úlohu popularizáciu vedy a výskumu, v prvej etape prostredníctvom príloh v našom časopise a prostredníctvom nového portálu www.eQuark.sk